

SVEDOCI NEZADOVOLJNI SPOROŠĆU BOSANSKIH SUDOVA

Author: IWPR
ICTY

Premda su žrtve nezadovoljne sporošću samih procesa, zvaničnici Tribunala tvrde da bosanski sudovi dobro rade svoj posao.

Neposredno uoči svog svedočenja pred Sudom za ratne zločine u Sarajevu, Bakira Hasečić je u aprilu mesecu doživela flešbek – setila se prošlosti, sa svim strašnim pojedinostima.

Hasečićeva je – kao osoba koja je tokom rata u Bosni silovana u Višegradu – bila pozvana da svedoči na suđenju Željku Leleku, koji je optužen za ubistva i zlostavljanje žena u ovom gradu; međutim, ispostavilo se da nije u stanju da govori.

„Cela 1992. mi se vratila. Svi zločini i kako su me strpali u policijsku stanicu u Foči“, izjavila je Hasečićeva za IWPR.

Sudije su pristale da joj odobre predah, ali je u narednih nekoliko sati niko nije pitao da li je gladna ili žedna. Naposljetku je od sudskog osoblja zatražila nešto za jelo, a oni su joj, zajedno sa sendvičima, doneli i račun.

To je možda mala uvreda u poređenju sa telefonskim pretnjama i pismima u kojima se od nje zahteva da ne svedoči, ali ju je Hasečićeva navela kako bi ilustrovala probleme sa kojima se suočavaju sudovi u Bosni i Hercegovini, koji pokušavaju da se obračunaju sa ratnim zločinima iz prošlosti.

Kao predsednica udruženja „Žene – žrtve rata“, Hasečićeva poznaje i osobe koje su se onesvestile, imale zdravstvene smetnje, pa čak se i ubile jer su im se – kada su pokušale da sa vlastitom pričom upoznaju tužioce ili da svedoče pred sudom – vratile bolne uspomene na rat.

„Neophodno je promeniti sam mehanizam zaštite svedoka“, rekla je ona.

No, bosanski je pravosudni sistem preopterećen posledicama rata u kojem je – u periodu od 1992. do 1995. – ubijeno 100,000, a raseljeno milion ljudi.

Sudovima će biti potrebne decenije da procesuiraju sve optužbe za počinjene ratne zločine, pri čemu se mnogi osumnjičeni mogu zaštititi jednostavnim prelaskom u Srbiju ili Hrvatsku.

U svom obraćanju na jednoj konferenciji koja je ove sedmice održana u Sarajevu, predstavnica kancelarije državnog tužioca, Vesna Tančića, konstatovala je kako sistemu nedostaju osoblje i sredstva za istragu slučajeva i suđenja licima koja su optužena za ratne zločine; kako se radi na pribavljanju vojnih dokumenata; te kako se teži ukidanju prava onih koji imaju dvojno državljanstvo da pobjegnu preko granice kako bi izbegli gonjenje.

„S obzirom na političku situaciju u Bosni i Hercegovini i susednim zemljama, [neki] počinioци ratnih zločina još uvek se doživljavaju kao heroji“, rekla je na pomenutom skupu u svom obraćanju Tančića.

„Ne postoji konsenzus oko toga da počinioi ratnih zločina moraju biti kažnjeni nezavisno od toga ko su i koje pozicije imaju.“

Bosanski državni tužilac Marinko Jurčević je rekao da su zemlji neophodni ubrzani procesi kojima bi se obezbedilo više nagodbi o priznanju krivice kako bi se smanjio pritisak na sudove, ali je dodao i da bi tužioci trebalo da budu odlučniji pri povlačenju ili procesuiranju slučajeva.

Tužiocima je do sada nedostajalo hrabrosti da odbace one slučajeve u kojima naprosto ne raspolažu sa dovoljno konkretnih dokaza, rekao je on, dodajući da ti slučajevi uvek mogu biti ponovo otvoreni kada i ako se pojave svedoci i pribave dokazi.

„Tužioci nisu učinili dovoljno“, rekao je Jurčević na konferenciji. „Ukoliko nema dokaza, optužbe treba povući . . . Ali niko ne želi to da učini.“

Uprkos tome, većina posmatrača se slaže da pravni sistem napreduje u nastojanju da obezbedi pravdu za veliki broj žrtava u Bosni.

Otkako je u martu 2005. počelo s radom, posebno odeljenje za organizovani kriminal pri kancelariji tužioca podiglo je 38 optužnica protiv 63 osumnjičenika, te preuzelo devet slučajeva koje mu je prepustio Međunarodni krivični tribunal za bivšu Jugoslaviju (MKSJ).

Sudovi su izricali kazne u trajanju od pet do 34 godine zatvora, pri čemu je najduža dosuđena Gojku Jankoviću za silovanje zarobljenih Bošnjakinja u Foči.

U specijalnom je odeljenju trenutno u toku 312 istraga protiv više od 830 osoba – uključujući i nespecifikovan broj onih koje su proslidili tužioci Haškog tribunala, budući da neće stići da održe ta suđenja pre no što sud bude zatvoren 2010. godine.

MKSJ je veoma zadovoljan dosadašnjim rezultatima – rekao je Refik Hodžić, koordinator Programa podrške za Bosnu i Hercegovinu.

„Slučajevi koji su prepušteni procesuirani su u skladu sa najvišim međunarodnim standardima“, rekao je on IWPR-u.

Dodao je i da je državni sud, iako mu nedostaju kapaciteti koje poseduje MKSJ i mogućnost da svedoke prebaci u neke druge zemlje, postao – kada je reč o zaštiti svedoka – jedan od najboljih u regionu.

Međutim, već i same razmere zločina počinjenih tokom rata u Bosni znače da će lokalni sudovi morati da na sebe preuzmu ogroman teret gonjenja, dok alternativni sistemi namenjeni procesuiranju nekih zločina tek treba da budu otkriveni.

„Mora se shvatiti da će nam, ukoliko svi sudovi u Bosni budu radili samo na tim slučajevima, sa svim sredstvima koja na svetu postoje, biti potrebno 30-40 godina da obradimo 10,000 ljudi“, rekao je Hodžić.

„Ovde, u zemlji, mora se shvatiti da je ovo proces koji će trajati godinama i decenijama.“

Ipak, lokalni sudovi se ne trude da preuzmu posao sarajevskog Veća za ratne zločine, jer im nedostaju osoblje, novac, oprema i iskustvo – izjavila je Nerma Jelačić, direktorica Balkanske istraživačke mreže (Balkans Investigative Reporting Network, BIRN) za Bosnu i Hercegovinu, koja već niz godina prati suđenja za ratne zločine.

„Ne znam ni za jedan lokalni sud u kojem se primenjuje zaštita svedoka“, rekla je ona.

„Oni ne raspolažu kapacitetima za procesuiranje više od jednog ili dva slučaja istovremeno . . . Oprema im je potpuno zastarela, pogotovo kad su u pitanju istražni kapaciteti. Situacija u tim sudovima zahteva da joj se posveti pažnja.“

Brojni lokalni tužioci su na konferenciji ponovili taj prigovor i zatražili više sredstava od vlade.

Međutim, Hodžić je primetio kako će neke od prepreka suđenjima za ratne zločine morati da se uklone na višem nivou. I u Hrvatskoj, i u Srbiji, i u Crnoj Gori postoje zakonske ili ustavne odredbe koje ne dozvoljavaju izručenje, što znači da osumnjičeni iz Bosne mogu da pobegnu preko granice kako bi izbegli krivično gonjenje.

„To je nešto sa čime vlade moraju da izađu na kraj“, kazao je Hodžić.

„Bilo bi tragično kad bismo vidjeli da obični čin prelaska granice nekoga može zaštititi od sudskog naloga u kojem se pominje njegova moguća odgovornost za ratne zločine i zločine protiv čovečnosti.“

Hasečićeva se slaže da se stvari popravljaju, ali je nezadovoljna sporošću kojom se to odvija.

„Ove godine je bolje nego prošle, ali će nam tim tempom biti potrebno 600 godina“, rekla je ona, dodajući kako osećanje nekažnjivosti i činjenica da se veliki broj počinilaca nalazi u policijskim snagama – gde su sebi obezbedili status ratnih veterana – predstavljaju glavnu prepreku za povratak ratom raseljenih.

No, iako je povremeno nezadovoljna, Hasečićeva vidi i znake nade. Njena organizacija se bavi prikupljanjem izjava žrtava i svedoka za tužilaštvo, te ohrabruje svedoke da se pojave pred sudom.

A zahvaljujući njihovom radu i hrabrosti koju su mnoge žene ispoljile svedočeci o tome kako su bile silovane, zapazila je i kako muškarci počinju da savlađuju stid i priznaju da su tokom rata u pritvoru bili seksualno zlostavljani.

„Oni su izjavili da su, kada su videli koliko su žene hrabre, pomislili da treba da se pojave i prekinu ćutanje

. . . i pogledaju ratne zločince u oči“, rekla je ona.

Brendan McKenna i Denza Džidić su izveštači IWPR-a.

Location: Balkans
Macedonia
Albania
Serbia

Source URL: <https://iwpr.net/sr/global-voices/svedoci-nezadovoljni-sporo%C5%A1%C4%87u-bosanskih-sudova>